

Nederlandse Belangenvereniging
Draadloze A/V Verbindingen
Programme Making & Special Events

Programme Making & Special Events

Postbus 85391

3508 AJ Utrecht

tel: 030-6382250

fax: 030-6353304

e-mail: info@pmse.nl

internet: www.pmse.nl

Per internet via www.internetconsultatie.nl

Aan: de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat;
Hare Excellentie mr. drs. M.C.G. Keijzer

Utrecht, 15 maart 2019

**Betreft: Reactie van de belangenvereniging PMSE (Programme Making & Special Events)
op het Beleidsvoornemen Uitgiftebeleid 3,5 GHz Band**

Excellentie,

Naar aanleiding van de via internetconsultatie geboden mogelijkheden te reageren, bieden wij u hierbij onze reactie aan.

Hoogachtend,

Mr B.W. Westermann
Voorzitter vereniging PMSE

Inhoud

Onze reactie op het beleidsvoornemen (Beleidsvoornemen Uitgiftebeleid 3,5 GHz Band).....	2
Toelichting: De Belangenvereniging PMSE	3
Toelichting: Wat is er aan de hand?	4
Toelichting: Wat willen we?.....	4
Toelichting: Van incidentele acties naar langdurig beleid	5
Toelichting: Specifieke zaken voor besluitvormers	5

Onze reactie op het beleidsvoornemen (**Beleidsvoornemen Uitgiftebeleid 3,5 GHz Band**)

Het ministerie van EZK heeft (markt)partijen genodigd om te reageren op het beleidsvoornemen (Uitgiftebeleid 3,5 GHz band) Graag willen wij als belangenvereniging van draadloze audiovisuele verbindingen reageren.

Uw document schetst input voor het voorgenomen beleid t.a.v. de uitgifte van de 3,5 GHz-band die de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (EZK) op 24 december 2018 aan de Tweede Kamer stuurde.

Vraag 1

Is de 100 MHz in de 3700 - 3800 MHz die beschikbaar wordt gesteld voor lokale netwerken voldoende om te voorzien in de behoefte aan eigenstandig spectrum voor bedrijfsspecifiek gebruik en welke eventuele andere frequentieruimte zou daar nog voor nodig zijn?

Antwoord op vraag 1

De 3,5GHz band werd onder andere gebruikt voor het maken van programma's en het verslaan van evenementen (Program Making and Special Events = ENG/OB). Binnen de PMSE-sector worden deze kanalen o.a. gebruikt voor video-toepassingen, bedrijfstoepassingen en internet access verbindingen. Soms worden er meerdere kanalen gebruikt.

Binnen onze sector zijn fabrikanten aan het onderzoeken of 5G gebruikt kan worden voor de upload en download van PMSE-diensten. Door het verlies van bruikbaar spectrum voor onze markt zien we deze noodzaak. De verwachting is daarnaast dat de PMSE-sector gebruik kan maken van deze guardband. Daarnaast zijn we op zoek naar nieuw spectrum, efficiëntere en innovatieve toepassingen. Om de kwaliteit staande te houden dient er in dit frequentiegebied wel 200 MHz ruimte te zijn omdat we last kunnen hebben van SNG operators en 5G in combinatie met onze diensten.

Het is voor de PMSE-sector zorgelijk dat het koppelen van de Mobiele technologie steeds ernstig spectrum verlies geeft voor onze PMSE-sector. Frequenties die momenteel in gebruik zijn bij omroepen, mediabedrijven, theaters en productieteams worden verder opgeslokt door toekomstige implementaties. (o.a. in deze band maar ook de UHF band). De PMSE-vereniging zet zich in om te achterhalen hoe het maken van programma's en evenementen met hoge kwaliteit in de toekomst kan worden gedragen. Dynamisch licence shared access (LSA)-beheer is noodzakelijk om evenementen goed te kunnen faciliteren. Graag zien we ondersteuning door goed te gebruiken spectrum.

Vraag 2

Bent u het eens met de gemaakte keuze om het spectrum dat respectievelijk beschikbaar komt in 2022 en 2026 in één keer te veilen? Welke manieren ziet u om een dergelijke verdeling vorm te geven?

Antwoord op vraag 2

Wij zijn op zoek hoe 5G in toekomstige releases kan worden bijgewerkt om zo goed mogelijk aan de vereisten van de PMSE-branche te voldoen. Hoewel het belangrijk is om de juiste technologie te krijgen, moet dit gepaard gaan met kosten-efficiënte en geschikte netwerk implementatiemodellen, commerciële regelingen en uniforme Europese wettelijke voorwaarden. Hoe langer de vergunningen geldig zijn hoe meer onderzoek mogelijk is voor gebruiker en fabrikant. Vanwege het verlies aan spectrum in 2020 zou de PMSE-sector liefst zo snel mogelijk (2022) voor langere tijd over vervangend spectrum willen kunnen beschikken.

Vraag 3

Welke vraagstukken rond synchronisatie zijn volgens u belangrijk om mee te nemen in onderzoek naar synchronisatie in de 3,5 GHz-band en welke relevante informatie is hierover beschikbaar?

Antwoord op vraag 3

De EBU levert op dit moment inspanningen om toekomstige kansen te creëren voor zijn leden en hen in staat te stellen betere gefundeerde technologische keuzes te maken. De netwerkbronnen kunnen echter op een zodanige wijze zijn ingericht dat ze tegelijkertijd een aantal verschillende configuraties ondersteunen. Dit concept staat bekend als netwerk slicing. Het kan ongekende flexibiliteit bieden, zij het binnen de beperkingen van de algehele netwerkcapaciteit en dekking. De PMSE-sector hoopt dat netwerk slicing nieuwe mogelijkheden buiten de consumentenmarkt kan helpen ontsluiten, met name voor professionele toepassingen in verschillende industriële sectoren (zogenaamde "verticals") zoals de logistieke sector, energie, gezondheid, productie en media.

Synchronisatie van TDD systemen is een lastige. De PMSE-sector heeft in tegenstelling tot de meeste gebruikers behoefte aan een maximale upload. Hier zal dus bij het toewijzen van spectrum aan gebruikers goed naar moeten worden gekeken!

Graag nemen we mee dat volgens ECC report 254 het gebruik van een guard band, geografische separatie en/of een nog nader vast te stellen maximale antennehoogte en het maximaal uitgestraalde vermogen van de 5G basestations wordt vereist.

Toelichting: De Belangenvereniging PMSE

Onze vereniging behartigt de belangen van gebruikers van de Program Making & Special Event ("PMSE") sector. De PMSE-sector biedt in Nederland werk aan tienduizenden mensen en produceert dagelijks honderden televisieprogramma's, theatervoorstellingen, radio-uitzendingen en special events (evenementen).

De vereniging PMSE (*1) constateert dat met het nu voorgelegde beleidsvoornemen in de hand duidelijk blijft dat structurele en bruikbare alternatieven ontbreken. Het betreft daarbij gebruik van o.a. microfoons, voor de vele sociale en economische activiteiten waar PMSE-apparatuur gebruikt wordt. De gevaren richten zich daarmee op vele doelgroepen, waaronder (niet limitatief):

- theater en musicalproducties
- televisieproducties

- filmproducties
- festivals en muziekpodia
- de nieuwsgaring in het algemeen en zeker in geval van calamiteiten
- de verslaggeving van bijzondere evenementen als verkiezingen, Elfstedentochten, Koningsdag et cetera.

PMSE is ook lid van de internationale belangen vereniging APWPT (*2). Daar wordt nadrukkelijk gesignaleerd dat ook op internationaal gebied de bedreiging richting onze sector groot is.

Toelichting: Wat is er aan de hand?

Nieuwe technieken zien enorme potentie in diverse nieuwe mobiele toepassingen waarvoor wel meer frequentiespectrum nodig is. Maar frequentiespectrum is schaars en niet “oprekbaar”. Een zeer groot deel van de huidige beschikbare frequentieruimte voor PMSE-toepassingen moet worden ingeleverd om andere (voornamelijk mobiele-telefoon-toepassingen) ruimte te geven. Als alle plannen doorgaan verliest de PMSE-sector meer dan 50% van de momenteel beschikbare frequentieruimte. Hierdoor wordt het gebruik van draadloze microfoons, intercoms, reportagezenders et cetera (*6) in de komende jaren mogelijk ernstig beperkt.

Toelichting: Wat willen we?

De vereniging PMSE streeft ernaar frequentieruimte van voldoende kwantiteit en kwaliteit veilig te stellen, om theater-, omroep, film- en special events-producties ook in de nabije toekomst te kunnen blijven realiseren. De vereniging PMSE is van mening dat daarvoor een nieuwe, breed gedragen samenwerking van alle belanghebbenden die zich richting de Nederlandse en internationale overheden inzetten, noodzakelijk is.

Wij verwachten van de overheid een alomvattend beleid en een aanpak die rekening houdt met de essentiële rol van PMSE en die het mogelijk maakt gebruik te kunnen blijven maken van kwalitatief hoogwaardige productiemiddelen.

Uiteraard begrijpen we dat we met andere toepassingen en technologieën te maken hebben, waarbij onze stelling is dat we naast elkaar moeten kunnen bestaan en ons werk moeten kunnen doen. Dus zowel de oplossingen voor breedband mobiel gebruik als de PMSE-sector moet in de toekomstvisie worden beschreven.

De PMSE-sector heeft al enige keren door verandering van spectrum hoge kosten ondervonden: spectrumwijzigingen leidden tot het onbruikbaar worden van apparatuur waardoor investeren in nieuwe apparatuur noodzakelijk werd. Het is van essentieel belang dat de PMSE-sector niet verder financieel wordt verzwakt door het aanstaande verlies van de 700 MHz-band. De PMSE-sector verwacht dan ook een goede compensatie en overgangsregelingen bij het intreden van andere technieken in de 700MHz.

Om tegemoet te komen aan het nieuwe frequentieverlies van de PMSE-sector zullen nieuwe kwalitatief en kwantitatief vergelijkbare frequenties moeten worden gevonden, hetzij in de UHF-omroepband zelf hetzij in andere frequentiebanden.

Verscheidene leiders van de omroepen en facilitaire bedrijven, alsook vertegenwoordigers van theater- en evenementenmakers, en ook de beroepsorganisaties, roepen de beleidsmakers op om een heldere strategie voor Europese audiovisuele faciliteiten te ontwikkelen en onze productiemiddelen te behouden, nu en in de toekomst. Het beleid van de toewijzing van zendfrequenties is een van de hoekstenen van productie (PMSE) en distributie (via DVB-T) van programmacontent.

Toelichting: Van incidentele acties naar langdurig beleid

De behoefte van 250 MHz voor grotere evenementen is niet incidenteel maar juist langdurig. Willen we nationaal en internationaal mee blijven komen, dan moet nationaal én internationaal goed meerjarig beleid worden ontwikkeld. Dan wordt het voor fabrikanten mogelijk apparatuur voor de toegewezen frequenties te ontwikkelen. Met de genoemde wijziging die reeds per 2020 in zou gaan loopt de sector dan ook nadrukkelijk ernstig gevaar.

De PMSE-sector probeert te innoveren maar heeft momenteel nog geen idee in welke frequenties geïnvesteerd kan worden (ECO FM51) (*3); dit wordt mede bepaald door Europese richtlijnen. We hebben behoefte aan een gericht en specifiek beleid t.a.v. PMSE en de audiovisuele sector, ter bevordering van gerichte innovatie en benodigde investeringen in Europa.

In overleg met de PMSE-sector moeten plannen ontwikkeld worden om het frequentieverlies dat ontstaat door het wegvallen van de 700 MHz band (en al eerder ontstond door het wegvallen van de 800 MHz-band) structureel voor de sector op te lossen. Daarbij moet, zoals ook u aangeeft, aangesloten worden bij lopende internationale initiatieven en onderzoeken. We hebben de stem van de Nederlandse overheid bij dit Europese en feitelijk wereldwijde vraagstuk nadrukkelijk nodig.

Toelichting: Specifieke zaken voor besluitvormers

Wij roepen besluitvormers daarom op om hun uiterste best te doen voor:

1. De verankering en ondersteuning van het recht op toegang tot strategische middelen, zoals frequenties en andere diensten ten behoeve van de sectoren cultuur en creativiteit. (*4)
Plaats de sectoren cultuur en creativiteit in het hart van de doelstellingen voor de strategie van een interne digitale markt
2. Stimuleer en ondersteun ontwikkeling van nieuwe technieken. Maak beleid zichtbaar voor werkgevers, werknemers en het algemene publiek en stimuleer verdere vernieuwing, zodat de ontwikkeling gestuurd wordt op basis van goede kwaliteit, kwantiteit en diversiteit van inhoud.
3. Houd aandacht voor businessmodellen, investeringen en financiering, om te zorgen voor een duurzaam niveau van participatie en bedrijfsinvesteringen in zowel productie, infrastructuur als innovatie gericht op het behoud van toepassingen in onze sector. Houd bij verschuivingen in de beschikbaarheid van strategische middelen, zoals de beschikbaarheid van frequentieruimte, aan de hand van studie aandacht voor de impact van bepaalde

beslissingen o.a. richting functionaliteit, groei en werkgelegenheid.

4. Houd rekening met het toegankelijk houden van vrije media en faciliteer ook de frequenties die nodig zijn om in geval van een calamiteit de bevolking deugdelijk te kunnen informeren. De zogenaamde "lineaire TV " speelt een belangrijke rol bij de productie en verspreiding van audiovisuele inhoud. Vrije uitzending zorgt ervoor dat EU-burgers toegang hebben tot een universele, kwalitatieve dienst die een centrale rol speelt in het bevorderen van de culturele diversiteit in de audiovisuele sector. Dit geldt ook voor het maken van deze programma's door de PMSE-sector

5. Werkgevers en werknemers in de PMSE-sector vinden dat beleidsvoerders moeten gaan denken over een echt Europees beleid waarin de aspecten persvrijheid, cultuur en creativiteit in de audiovisuele sector worden meegenomen in een visie op deze kwestie van steeds afnemende frequenties voor o.a. draadloze microfoons.

6. En tenslotte: laat u niet misleiden door teveel vragende breedband-telecom-ontwikkelaars. In de huidige berekeningen van traffic-demand en beschikbare frequenties is over het algemeen een te grote vraag beschreven. Het toenemen van datagebruik wil niet automatisch zeggen dat meer frequenties nodig zijn. *5

Links:

*1 PMSE.nl

<http://www.pmse.nl/over-pmse>

<http://www.pmse.nl/leden>

*2 APWPT:

www.apwpt.org

* 3 Status of current and potential future bands for audio PMSE

([http://www.cept.org/Documents/fm-51/24391/FM51\(15\)154-Annex2_Status-of-current-and-potential-future-bands-for-audio-PMSE-\(for-revision-of-Rec-25-10\)](http://www.cept.org/Documents/fm-51/24391/FM51(15)154-Annex2_Status-of-current-and-potential-future-bands-for-audio-PMSE-(for-revision-of-Rec-25-10)))

* 4 UK's key cultural and social events put at risk by Ofcom decision to hand more radio spectrum to Mobile Network Operators

<http://www.beirg.co.uk/2014/11/press-release-uks-key-cultural-and.html>

* 5 LS Telecom onderzoek: MOBILE SPECTRUM REQUIREMENT ESTIMATES: GETTING THE INPUTS RIGHT

http://www.lstelcom.com/fileadmin/content/marketing/Press_releases/IMT_Spectrum_Requirements_Final_Report_v107.pdf